

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก กับพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก ของผู้มารับบริการทันตกรรม โรงพยาบาลห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์

CORRELATION AMONG ORAL HEALTH LITERACY AND ORAL HEALTH BEHAVIOR OF DENTAL SERVICE RECIPIENTS AT HUAIPHUENG HOSPITAL, KALASIN PROVINCE

Received: May 10, 2023

Revised: June 13, 2023

Accepted: June 20, 2023

ธันวา อินทรสุคันติ*

Tunwa Intrarasuksanti*

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก กับพฤติกรรมสุขภาพช่องปากของผู้มารับบริการทันตกรรม โรงพยาบาลห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่าง คือผู้มารับบริการทันตกรรมที่โรงพยาบาลห้วยผึ้ง อายุ 15-60 ปีจำนวน 320 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม พฤติกรรมสุขภาพช่องปาก และแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน พ.ศ. 2566 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก กับพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก โดยใช้สถิติไคสแควร์

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แปรงฟันเป็นประจำอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ร้อยละ 72.19 ไหมขัดฟัน ร้อยละ 19.69 ความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก คะแนนเฉลี่ย 25.44 ± 6.73 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 30.63 องค์ประกอบความรู้ด้านสุขภาพช่องปากที่ได้คะแนนมากที่สุด คือ ทักษะการตัดสินใจ ร้อยละ 76.75 น้อยที่สุด คือ การรู้เท่าทันสื่อ 60.33 ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากมีความสัมพันธ์กับการแปรงฟัน ($p\text{-value} < 0.001$) และการใช้ไหมขัดฟัน ($p\text{-value} < 0.001$)

ดังนั้น บุคลากรทางด้านสาธารณสุขควรมีการจัดกิจกรรม เพื่อการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก เพื่อให้มีพฤติกรรมสุขภาพช่องปากที่ดี ซึ่งนำไปสู่การมีสุขภาพช่องปากที่ดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: ความรู้สุขภาพช่องปาก, พฤติกรรมสุขภาพช่องปาก, ผู้มารับบริการทันตกรรม, การแปรงฟัน, การใช้ไหมขัดฟัน

¹ โรงพยาบาลห้วยผึ้ง

Huaiphueng Hospital

*Corresponding author E-mail: cokeandcolaman@hotmail.com

Abstract

A cross-sectional descriptive study aimed to determine the correlation among oral health literacy and oral health behavior of dental service recipients at Huaipheng hospital, kalasin province. The samples of 320 dental service recipients at Huaiphueng hospital was age between 15-60 years old. The Data were collected the questionnaire including of oral health behavior and oral health literacy which was collected between February-April 2023. Data were analyzed by descriptive statistics and the correlation among oral health literacy and oral health behavior were analyzed by chi-square.

The results showed that majority of the samples brushing their teeth regularly at least twice a day was 72.19%, and floosing was 19.69%. In terms of oral health literacy, the average score was 25.44 ± 6.73 , which the most of them were a very good level at 30.63%. Dicision skill of the oral health literacy was 76.75%, and Media literacy was 60.33%. Oral health literacy was correlated with toothbrushing (p-value < 0.001) and flossing (p-value < 0.001).

Therefore, public health personnel should organize activities to promote oral health literacy in order to have good oral health behavior which leads to good oral health and better quality of life.

Keywords: Oral Health Literacy, Oral Health Behavior, Dental Service Recipients, Tooth brushing, Flossing

บทนำ

“ประชาชนสุขภาพดี เจ้าหน้าที่มีความสุข ระบบสุขภาพยั่งยืน” คือ เป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านสาธารณสุขระยะ 20 ปี ตามนโยบายรัฐบาลที่จะนำประเทศไทยก้าวสู่ Thailand 4.0 รองรับอนาคตที่มีความเป็นสังคมเมือง สังคมผู้สูงอายุซึ่งในปี 2573 ไทยจะมีผู้สูงอายุถึง 1 ใน 4 ของประชากรทั้งหมด การเชื่อมต่อการค้าและการลงทุน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และลดความเหลื่อมล้ำการเข้าถึงระบบสุขภาพ ดังนั้น การที่จะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องเกิดมาจากความตั้งใจ ความร่วมมืออย่างดีของประชาชน และหน่วยงานทุกภาคส่วนในการยกระดับความรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) นั่นคือ การเอื้อให้ทุกคนสามารถเข้าถึง เข้าใจ ประเมิน ตัดสินใจเลือกใช้ และปรับใช้ข้อมูลความรู้และบริการสุขภาพได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง เพื่อดูแลสุขภาพของตนเองและคนในครอบครัว ตลอดจนช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่ไม่จำเป็น ทั้งนี้ การที่ประชาชนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพที่เพียงพอเป็นปัจจัยที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมายที่ยั่งยืนทั้งหมดด้วย⁽¹⁾

พฤติกรรมสุขภาพช่องปาก^(2,3,4) หมายถึง การปฏิบัติในการดูแลสุขภาพช่องปากของแต่ละบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วย การดูแลสุขภาพช่องปาก การบริโภคอาหาร และการแสวงหาบริการด้านสุขภาพช่องปาก ทั้งนี้ยังมีอิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งต่อการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพช่องปากของแต่ละบุคคล พฤติกรรมที่พึงประสงค์ และถือว่าการดูแลสุขภาพช่องปากที่ดีที่สุด คือ การแปรงฟัน วิธีแปรงฟันที่กรมอนามัยแนะนำ คือ แปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง อย่างน้อย 2 นาที และงดอาหารหลังแปรงฟัน 2 ชั่วโมง ร่วมกับการใช้ไหมขัดฟันทำความสะอาดบริเวณซอกฟันอย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง⁽⁵⁾

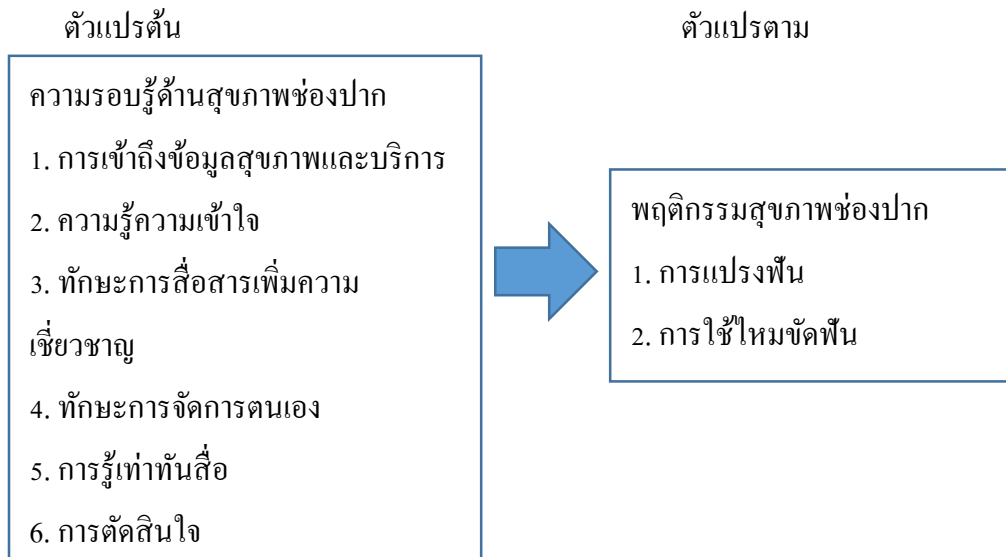
ตามโครงสร้างประชากรของอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มวัย 15-59 ปี ถือว่าเป็นกลุ่มประชากรที่มีสัดส่วนมากที่สุด (62.78%)⁽⁶⁾ เป็นกลุ่มที่มารับบริการทันตกรรมที่โรงพยาบาลห้วยผึ้งมากที่สุด (42.56%)⁽⁷⁾ และไม่เคยมีการศึกษานี้ในพื้นที่มาก่อน อีกทั้งการวิจัยในกลุ่มตัวอย่างผู้มารับบริการทันตกรรมไม่มีการศึกษากันอย่างแพร่หลาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก กับพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก และพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก เพื่อลดปัญหาสุขภาพช่องปาก และส่งผลกระทบต่อการใช้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก กับพฤติกรรมสุขภาพช่องปากของผู้มารับบริการทันตกรรม โรงพยาบาลห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional descriptive study) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก กับพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก เก็บข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน พ.ศ. 2566

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้มารับบริการทันตกรรม โรงพยาบาลห้วยผึ้ง อายุระหว่าง 15-60 ปี ในปี 2565 จำนวน 1,524 คน คำนวณกลุ่มตัวอย่างจากสูตร Taro Yamane⁽⁸⁾ และได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก และ แบบวัดความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก ดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ วันเดือนปีเกิด ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสิทธิการให้บริการทันตกรรม จำนวน 7 ข้อ
2. แบบสอบถามพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก ประกอบด้วย ช่วงเวลาในการแปรงฟัน การใช้อุปกรณ์เสริม จำนวน 2 ข้อ
3. แบบวัดความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก ใช้คำถามวัดความรู้ด้านสุขภาพช่องปากจาก การศึกษาของ พันธุ์ภา จิตติมณี⁽⁹⁾ จำนวน 37 ข้อ

สำหรับการแปลผลสรุปคะแนนโดยรวมขององค์ประกอบความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก ทั้ง 6 ด้าน คะแนนรวม 37 คะแนน มีการแบ่งเกณฑ์ ตามมาตรฐานการจำแนกระดับความรู้

ด้านสุขภาพของกองสุศึกษา⁽¹⁰⁾ สามารถแบ่งเป็น 4 ระดับ ดังนี้ ระดับดีมาก คะแนนมากกว่าร้อยละ 80 ระดับดี คะแนนร้อยละ 70-79 ระดับพอใช้ คะแนนร้อยละ 60-69 และระดับไม่ดีคะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ซึ่งเป็นการประเมินคุณสมบัติของข้อคำถามแต่ละข้อและรวมทุกข้อ โดยใช้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยนำไปทดลองใช้กับผู้มารับบริการทันตกรรม โรงพยาบาลคำม่วง อำเภอกำม่วง จำนวน 30 คน ได้ผลการทดสอบค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.905

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์สถิติโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติสำเร็จรูป เวอร์ชันที่ 25

- 1) ข้อมูลทั่วไป พฤติกรรมสุขภาพช่องปาก และคะแนนความรอบรู้ด้านสุขภาพ นำเสนอในรูปแบบจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงที่สุด ค่าต่ำที่สุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก กับพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก โดยใช้สถิติไคสแควร์ เพื่อทดสอบค่า p-value

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ประเภทการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ เลขที่โครงการ KLS.REC 21/2566 ณ วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2566

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ผู้มารับบริการทันตกรรม โรงพยาบาลห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์จำนวน 320 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 73.44 อายุเฉลี่ย 35.43 ± 14.81 ปี สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 47.80 ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 28.40 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.59 ± 1.6 คน รายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 36.25 สิทธิการใช้บริการทันตกรรมส่วนใหญ่เป็นบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า ร้อยละ 65 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไป (n = 320 คน)

พฤติกรรมสุขภาพช่องปาก	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	85	26.56

พฤติกรรมสุขภาพช่องปาก	จำนวน	ร้อยละ
หญิง	235	73.44
อายุ		
Mean±SD	35.38±14.84	
Median: (Min, Max)	35.5 (15, 60)	
สถานภาพสมรส		
โสด	148	46.30
คู่	153	47.80
หม้าย	8	2.50
หย่า, แยก	11	3.40
อาชีพหลัก		
เกษตรกร	91	28.44
รับจ้างทั่วไป	26	8.12
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	52	16.25
เอกชน/โรงงาน/ลูกจ้าง	21	6.56
ธุรกิจส่วนตัว	16	5.00
ทำงานบ้าน/แม่บ้าน/พ่อบ้าน	6	1.87
ไม่มีงานทำ/ว่างงาน	38	11.87
นักเรียน/นักศึกษา	70	21.87

2. ผลการศึกษาความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากที่คะแนนเฉลี่ย 25.44 ± 6.73 กลุ่มตัวอย่างที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก ระดับดีมาก ร้อยละ 30.63 ระดับดี ร้อยละ 24.69 ระดับพอใช้ ร้อยละ 17.50 และระดับไม่ดี ร้อยละ 27.19 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก (n = 320 คน)

ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก	จำนวน	ร้อยละ
ระดับดีมาก	98	30.62
ระดับดี	79	24.69
ระดับพอใช้	56	17.50
ระดับไม่ดี	87	27.19

พิจารณารายองค์ประกอบความรู้สุขภาพช่องปาก พบว่า องค์ประกอบที่ได้คะแนนเฉลี่ยมากที่สุดเมื่อคิดเป็นร้อยละจากคะแนนเต็ม คือ ทักษะการตัดสินใจ ร้อยละ 76.75 รองลงมาคือ ความรู้ความเข้าใจ ร้อยละ 74.5 การจัดการตนเอง ร้อยละ 69.57 การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ 66.83 ทักษะการสื่อสารเพิ่มความเชี่ยวชาญ ร้อยละ 60.5 การรู้เท่าทันสื่อ 60.33 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 องค์ประกอบความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก

องค์ประกอบความรู้ด้านสุขภาพ ช่องปาก	คะแนนเฉลี่ย (คะแนนเต็ม)	ร้อยละจากคะแนนเต็ม
การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพช่องปาก	4.01±1.22 (6)	66.83
ความรู้ความเข้าใจ	7.45±2.36 (10)	74.50
ทักษะการสื่อสารเพิ่มความเชี่ยวชาญ	2.42±1.14 (4)	60.50
การจัดการตนเอง	4.87±1.55 (7)	69.57
การรู้เท่าทันสื่อ	3.62±1.11 (6)	60.33
ทักษะการตัดสินใจ	3.07±1.31 (4)	76.75

3. ผลการศึกษาพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก พบว่า ส่วนใหญ่แปรงฟันเป็นประจำเวลาเช้า ร้อยละ 91.56 มีการแปรงฟันเป็นประจำอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ร้อยละ 72.19 อุปกรณ์เสริมที่ใช้มากที่สุด คือ ไม้จิ้มฟัน ร้อยละ 42.81 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 พฤติกรรมสุขภาพช่องปาก (n = 320 คน)

พฤติกรรมสุขภาพช่องปาก	จำนวน	ร้อยละ
เวลาแปรงฟันเป็นประจำ		
เวลาเช้า	293	91.56
เวลากลางวัน	27	8.44
เวลาก่อนนอน	245	76.56
จำนวนครั้งในการแปรงฟันต่อวัน		
อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง	234	72.19
น้อยกว่าวันละ 2 ครั้ง	89	27.81
การใช้อุปกรณ์เสริม		
ไม่ได้ใช้	70	21.88

พฤติกรรมสุขภาพช่องปาก	จำนวน	ร้อยละ
ไหมขัดฟัน	63	19.69
แปรงชอกฟัน	44	13.75
ไม่จิ้มฟัน	137	42.81
น้ำยาบ้วนปาก	125	39.31

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพช่องปากกับการแปรงฟัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ด้านสุขภาพช่องปากระดับดีมากมีการแปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ร้อยละ 100 ระดับดีมีการแปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ร้อยละ 96.2 ระดับพอใช้มีการแปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ร้อยละ 83.93 และระดับไม่ดีมีการแปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ร้อยละ 11.49 กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก ระดับไม่ดีมีการแปรงฟันน้อยกว่าวันละ 2 ครั้ง มากที่สุด ร้อยละ 77 เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากมีความสัมพันธ์กับการแปรงฟัน ($p < 0.001$) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากกับการแปรงฟัน

ความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก	การแปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง		การแปรงฟันน้อยกว่าวันละ 2 ครั้ง		χ^2	p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ระดับดีมาก	98	100	0	0	223.920	0.000
ระดับดี	76	96.2	3	3.80		
ระดับพอใช้	47	83.93	9	16.07		
ระดับไม่ดี	10	11.49	77	88.51		

* $p < 0.001$

5. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพช่องปากกับการใช้ไหมขัดฟัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ด้านสุขภาพช่องปากระดับดีมาก มีการใช้ไหมขัดฟัน ร้อยละ 40.82 ระดับดี มีการใช้ไหมขัดฟัน ร้อยละ 18.99 ระดับพอใช้ มีการใช้ไหมขัดฟัน ร้อยละ 7.14 และระดับไม่ดี มีการใช้ไหมขัดฟัน ร้อยละ 4.6 กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ด้านสุขภาพช่องปากระดับไม่ดี ไม่ใช้ไหมขัดฟันมากที่สุด ร้อยละ 95.40 เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากมีความสัมพันธ์กับการใช้ไหมขัดฟัน ($p < 0.001$) ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากกับการใช้ไหมขัดฟัน

ความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก	การใช้ไหมขัดฟัน		ไม่ใช้ไหมขัดฟัน		X ²	p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ระดับดีมาก	40	40.82	58	59.18	45.797	0.000
ระดับดี	15	18.99	64	81.01		
ระดับพอใช้	4	7.14	52	92.86		
ระดับไม่ดี	4	4.60	83	95.40		

* p < 0.001

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้มารับบริการทันตกรรม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 73.4 อายุเฉลี่ย 35.43±14.81 ปี ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก คะแนนเฉลี่ย 25.44±6.73 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 30.63 องค์ประกอบความรู้ด้านสุขภาพช่องปากที่ได้คะแนนมากที่สุด คือ ทักษะการตัดสินใจ ร้อยละ 76.75 น้อยที่สุด คือ การรู้เท่าทันสื่อ 60.33 ผลการศึกษาวฤทธิกรรม พบว่า ส่วนใหญ่แปรงฟันเป็นประจำเวลาเช้า ร้อยละ 91.56 มีการแปรงฟันเป็นประจำอย่างน้อย 2 ครั้งต่อวัน ร้อยละ 72.19 ใช้ไหมขัดฟัน ร้อยละ 42.81

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพช่องปากกับการแปรงฟัน พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากมีความสัมพันธ์กับการแปรงฟัน (p < 0.001) และมีความสัมพันธ์กับการใช้ไหมขัดฟัน (p < 0.001)

อภิปรายผลการวิจัย

ความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากที่คะแนนเฉลี่ย 25.44±6.73 คิดเป็นร้อยละ 68.76 แปลผลได้ว่า ภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 30.63 สอดคล้องกับการศึกษาของรอชีกิน สาเระ และ คณะ⁽¹¹⁾ ความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพกับการดูแลสุขภาพช่องปากของวัยรุ่นตอนต้นในจังหวัดยะลา พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก ภาพรวมจัดอยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งความรู้ด้านสุขภาพช่องปากมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ทางสุขภาพด้านบวก

องค์ประกอบความรู้ด้านสุขภาพช่องปากที่มีคะแนนมากที่สุด คือ ทักษะการตัดสินใจ ร้อยละ 76.75 องค์ประกอบที่มีคะแนนน้อยที่สุดคือ การรู้เท่าทันสื่อ ร้อยละ 60.3 สอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริภา คงศรี⁽¹²⁾ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก

กับการปฏิบัติตัวในการดูแลสุขภาพช่องปาก ของนักศึกษาสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา ทันตสาธารณสุข วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น พบว่า องค์ประกอบด้านการรู้เท่าทันสื่อมีร้อยละของการปฏิบัติน้อยกว่าองค์ประกอบด้านอื่นๆ อธิบายได้ว่า คนยุคใหม่เติบโตมาพร้อมกับความสามารถในการใช้เทคโนโลยีต่างๆ และเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว แต่ยังขาดทักษะตีความ วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระของสื่อว่ามีความจริงเท็จประการใด ขาดความสามารถในการป้องกันตนเองจากการถูกโกงใจของเนื้อหาของสื่อ ทำให้อาจมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ อาทิเช่น เชื่อโฆษณาโดยทันทีโดยไม่ตรวจสอบ แชร่เรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับสุขภาพทันที ซึ่งอาจจะส่งผลเสียต่อผู้รับสารต่อไป

พฤติกรรมสุขภาพช่องปาก พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการแปรงฟันเป็นประจำอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ร้อยละ 72.19 อุปกรณ์เสริมประเภทไม้จิ้มฟันมากที่สุด ร้อยละ 42.81 ไหมขัดฟัน ร้อยละ 19.69 ซึ่งไหมขัดฟันถือว่าเป็นอุปกรณ์เสริมที่เหมาะสมสำหรับทำความสะอาดฟันด้านประชิด แต่ไม้จิ้มฟันถือว่าเป็นอุปกรณ์เสริมที่ไม่เหมาะสม เพราะมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายหากมีการออกแรงและพยายามที่จะใช้ไม้จิ้มฟันแคะเศษอาหารในซอกฟันลึก อาจพลัดทำให้ไม้จิ้มฟันทิ่มเข้าที่เหงือก เกิดบาดแผล และอาการบาดเจ็บที่กลายมาเป็นปัญหาสุขภาพช่องปากได้

ความสัมพันธ์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากกับพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากมีความสัมพันธ์กับการแปรงฟัน ($p\text{-value} < 0.001$) และใช้ไหมขัดฟัน ($p\text{-value} < 0.001$) โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก ระดับดีมาก แปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ร้อยละ 100 และมีการใช้ไหมขัดฟัน ร้อยละ 40.82 สอดคล้องกับการศึกษาของ รอชีกิน สาเร๊ะ และคณะ พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากมีความสัมพันธ์ทิศทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$) อธิบายได้ว่าจากคำจำกัดความของความรอบรู้ด้านสุขภาพ หมายถึง ความรู้ แรงจูงใจ และความสามารถของคนในการเข้าถึง เข้าใจ ประเมิน และประยุกต์ข้อมูลข่าวสารทางสุขภาพ เพื่อพิจารณาและตัดสินใจในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การส่งเสริมและป้องกันโรค ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตลอดช่วงอายุ สอดคล้องกับการศึกษาของทรงวิทย์⁽¹³⁾ ที่พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก โดยผู้ที่ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพียงพอจำนวนร้อยละ 67 จะมีการใช้ไหมขัดฟัน หรือน้ำยาบ้วนปากร่วมด้วย แตกต่างจากกลุ่มไม่เพียงพอซึ่งจะแปรงฟันเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ($p\text{-value} < 0.001$)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. นำข้อมูลจากผลการศึกษาไปวางแผนการดำเนินงานด้านทันตสาธารณสุขสำหรับผู้มารับบริการทันตกรรม หรือกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ

2. ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรอบรู้กับประชาชนในกลุ่มความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก ระดับไม่ดีขึ้นในพื้นที่ เพื่อลดโรค และการเจ็บป่วยทางสุขภาพช่องปาก

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ดร.สุกศัลย์ ศิริรักษา อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้ความรู้เรื่องระเบียบวิธีวิจัย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไข ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลคำมวง เจ้าหน้าที่กลุ่มงานทันตกรรมโรงพยาบาลห้วยผึ้ง ในการเก็บข้อมูลจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการทำแบบสอบถาม

เอกสารอ้างอิง

1. กรมอนามัย. แนวคิด หลักการขององค์การรอบรู้ด้านสุขภาพ. สำนักงานโครงการขับเคลื่อนกรมอนามัย 4.0 เพื่อความรอบรู้ด้านสุขภาพของประชาชน (สขรส.), 2561.
2. เมธินี คุปพิทยานันท์. ประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกอบรมทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อปลูกฝังและพัฒนาพฤติกรรมทันตสุขภาพ เด็กนักเรียนประถมศึกษา. (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2546.
3. Wilhelm, K. Encyclopedia of Public Health. Berlin: Springer, 2008.
4. Afshee, L. et al. Assessment of relationship between oral health behavior, oral hygiene and gingival status of dental students. Indian Journal of Dental Research 2015;26(6): 592-597.
5. กรมอนามัย. การดูแลสุขภาพช่องปากด้วยตัวเอง. [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 23 ธันวาคม 2565] เข้าถึงได้จาก: https://multimedia.anamai.moph.go.th/ebooks/hp-ebook_04_mini
6. กระทรวงสาธารณสุข. รายงานผู้ป่วยนอกที่รับบริการทางทันตกรรม ในผู้มีอายุ 15-59 ปี. [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 17 มกราคม 2566] เข้าถึงได้จาก: Health Data Center: <https://hdcservice.moph.go.th/hdc/main/index.php>
7. โรงพยาบาลห้วยผึ้ง. Service Profile กลุ่มงานบริการปฐมภูมิและองค์รวม, 2566.
8. สูตร Taro Yamane สำหรับการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง. [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2566] เข้าถึงได้จาก: <https://greedisgoods.com/taro-yamane>
9. พันธันภา จิตติมณี. การพัฒนาเครื่องมือวัดความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากสำหรับผู้สูงอายุ. มหาวิทยาลัยบูรพา, 2562.
10. กองสุกศึกษา. รายงานผลการดำเนินงานพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ ปี 2565.

11. รอชีกีน สาเระ, คันธมาทน์ กาญจนภูมิ และกัลยา ตันสกุล. ความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพกับการดูแลสุขภาพช่องปากของวัยรุ่นตอนต้นในจังหวัดยะลา. วารสารสภาการสาธารณสุขชุมชน 2564; 27-39.
12. ศิริภา คงศรี, สดไธ ศรีสอาด. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากกับการปฏิบัติตัวในการดูแลสุขภาพช่องปาก ของนักศึกษาสาธารณสุขศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาทันตสาธารณสุข วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น. วารสารทันตภิบาล. มิ.ย.2563: 133-147.
13. ทรงวิทย์ จโรภาสรัตน์. การพัฒนาแบบวัดความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากสำหรับผู้มารับบริการทันตกรรมวัยผู้ใหญ่ในบริบทของสังคมไทย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 2562.